

ZANDSUPPLETIES OP TEXEL EN DE GEVOLGEN VOOR DE MALACOLOOG

H.J. Hopman

Sand suppletions on Texel and the effects for the malacologist

After finding, for the first time, a valve of the small bivalve, *Tellina pygmaea*, on the island Texel, the Netherlands, near the tide line I took one litre of shell grit for examination at home. The results are incorporated in a species list.

It is not clear where this material comes from. Laban (1996) mentions that the supplementary sand comes from a depth of 20 m about 20 km off Texel. The presence of *Paphia aurea senescens* proves that in spite of the small difference in depth (the sand is taken down to a depth of 2 m [Eemien]). The shell grit contains recent and fossil species, both transported by the sand sucker. Although the number of species which can be found are increased there are local differences due the place where the sand sucker does its work.

Onder normale omstandigheden kom ik er nooit toe iets op te schrijven over mijn bevindingen. In de natuur is nu eenmaal veel meer te beleven dan achter een schrijfmachine. Doch ik zat indertijd met een gebroken been thuis en was niet in staat bij het doorbreken van de eerste zonnestraal naar buiten te rennen. Zodoende ben ik (noodgedwongen) dan toch maar achter mijn Macintosh gekropen.

Tijdens mijn bezoeken aan Texel wandel ik graag langs het Noordzeestrand, al is het alleen maar om te kijken naar het grappige rennen van de drieteen (*Crocebia alba*). Op malacologisch gebied plegen deze excursies weinig te bieden. Gewoonlijk vind je er alleen *Ensis americanus* in redelijke aantallen. Dat neemt niet weg dat het strand in de winter soms bezaaid ligt met kleppen van *Spisula solida*, *S. subtruncata* of *Mactra corallina*. Door de zandsuppleties bleek dat echter het hele jaar 1995 anders te liggen. Er lagen nu grote aantallen *Spisula elliptica*, *Donax vittatus* en *Chamelea striatula* op het strand, van de laatste twee zelfs doubletten. Bovendien was het mogelijk elke 100 meter langs de vloedlijn een klep van *Paphia aurea senescens* te vinden, een duidelijk teken dat het zand zo diep werd weggezogen dat het Eemien was aangesproken.

In de herfst van 1995 stond er een vrij lange periode een oostenwind. Toevallig kwam ik in die tijd weer naar Texel. Groot was mijn verbazing dat de vloedlijn fijn materiaal bevatte, iets dat ik nog nooit eerder had gezien. Toen ik me bukte om het gruis nader te bekijken, vond ik tot mijn verrassing een klep van *Tellina pygmaea*, de eerste keer dat ik deze op een Nederlands strand opraapte. Dit was voldoende reden om circa één liter gruis bij elkaar te schrapen en thuis uit te zoeken. Het resultaat is verwerkt in de onderstaande soortenlijst. Bij verdere wandelingen tijdens dit weekend vond ik nog een klep van *Acanthocardia tuberculata*, *Laevicardium crassum* en twee kleppen van *Tapes decussatus*.

Over de herkomst van het materiaal valt niets te zeggen, noch in tijd, noch in plaats. In een kort verhaaltje meldt Laban (1996) dat het suppletiezand wordt gewonnen op een diepte van 20 meter tot 20 km uit de kust. Het zand mag lokaal slechts tot 2 meter diep worden weggenomen om te voorkomen dat door het wegzuigen extra kustafslag plaats zal vinden. De aanwezigheid van *Paphia aurea senescens* leert dat ondanks het geringe diepteverschil het Eemien wordt aangeboord. Ook het

grote aantal duidelijk fossiel uitzijnde exemplaren van *Bittium reticulatum* duidt hier op. Daarnaast zijn er vers uitzijnde soorten, zoals *Mysella bidentata*, naast de vele soorten die als juveniel in het gruis te vinden zijn. Materiaal van *Rissoa membranacea*, dat alle kleuren van de regenboog en stadia van conservering vertoont, bevestigt nog eens de gemêleerde herkomst van het gruis.

Vergelijken we de soortenlijst met de door Spaijk (1958) gepubliceerde lijst voor het Eemien van Amsterdam, dan blijken alleen *Tellinomya ferruginosa* en *Alvania lactea* onbekend te zijn uit het Eemien. *Tellinomya* heeft echter een duidelijk vers uiterlijk en is zeker recent. Een vergelijking met onder meer de soorten die zijn beschreven in het boek van De Boer & De Bruyne (1991), laat zien dat de vondst van *Sphenia binghami* en *Pusilla albella* (in slechts 1 liter gruis) redelijk uniek is voor de Waddeneilanden. Dit suggereert een herkomst verder uit de kust. Tot de meer bijzondere soorten in het gruis behoort een redelijk vers exemplaar van *Epitonium clathratulum*, 6 windingen met een gezamenlijke lengte van 3 mm. Zowel de top als de mond zijn beschadigd. Hoewel als doublet verzameld, maakt *Goodallia triangularis* geen verse indruk. Soorten als *Tellina pygmaea* en *Abra prismatica*, alle vers uitzijnd, zijn verder niet alledaags op lange zandstranden zoals die waar het gruis werd verzameld. Ook dit pleit er voor dat deze soorten met de zandzuiger zijn aangevoerd en niet op de gewone wijze aanspoelden.

De lijst van de in het gruis gevonden mollusken laat aldus een duidelijke verrijking zien van het aantal op het strand te vinden soorten. Deze verrijking zal niet over het hele strand hetzelfde zijn, maar lokaal sterk verschillen, omdat het afhangt van de toevallige plaats op zee van de zandzuiger. Dit wordt ook geïllustreerd door het feit dat daar waar de zee het suppletiezand aansnijdt er duidelijk lokale verschillen te zien zijn: in de hoogte is er een afwisseling van schelprijke en schelparme pakketten.

Ter completering van de hieronder bijgevoegde lijst, wil ik nog melden dat wandelingen langs het strand altijd wel exemplaren opleveren van *Ostrea edulis*, *Abra alba*, *Petricola pholadiformis*, *Zirfaea crispata* en *Buccinum undatum*.

Graag wil ik Rykel de Bruyne danken voor zijn hulp bij de determinatie van enkele moeilijke soorten.

Soortenlijst

Soorten uit circa één liter gruis, verzameld op Texel tussen de palen 27 en 28, oktober 1995. De nomenclatuur

volgt zoveel mogelijk de 'Nederlandse naamlijst van de weekdieren van Nederland en België' (De Bruyne et al., 1994).

<i>Nucula spec.</i>	1 slotfragm.	<i>Scrobicularia plana</i>	4 slotfragm.	<i>Ventrosia ventrosa</i>	enkele ex.
<i>Striarca lactea</i>	10 kleppen	<i>Abra prismatica</i>	2 fragm.	<i>Tornus subcarinatus</i>	1 ex.
<i>Mytilus edulis</i>	veel juv.	<i>Chamelea striatula</i>	3 juv. kleppen	<i>Euspira catena</i>	ca. 10 juv.
<i>Lucinella divaricata</i>	1 klep	<i>Venerupis senegalensis</i>	1 juv. doublet	<i>Euspira nitida</i>	ca. 10 ex.
<i>Tellimya ferruginosa</i>	10-tal fragm.	<i>Mya arenaria</i>	juv. doubletten	<i>Epitonium clathrus</i>	1 juv.
<i>Mysella bidentata</i>	10 kl. & 10 dbl.	<i>Sphenia binghami</i>	1 klep	<i>Epitonium clathratulum</i>	1 ex.
<i>Goodallia triangularis</i>	1 doublet	<i>Corbula gibba</i>	1 klep	<i>Hinia reticulata</i>	veel juv.
<i>Cerastoderma edule</i>	veel juv.	<i>Bittium reticulatum</i>	ca. 50 ex.	<i>Hinia pygmaea</i>	1 ex.
<i>Spisula solida</i>	juv. doubletten	<i>Littorina littorea</i>	juv.	<i>Oenopota turricula</i>	1 ex.
<i>Spisula subtruncata</i>	juv. doubletten	<i>Littorina saxatilis</i>	1 juv.	<i>Chrysallida sarsi</i>	2 fragm.
<i>Tellina tenuis</i>	enkele kleppen	<i>Lacuna vincta</i>	1 juv.	<i>Odostomia eulimoides</i>	1 fragm.
<i>Tellina fabula</i>	enkele kleppen	<i>Rissoa membranacea</i>	18 ex.	<i>Turbonilla rufa</i>	3 fragm.
<i>Tellina pygmaea</i>	juv. & 2 fragm.	<i>Alvania lactea</i>	3 ex.	<i>Retusa obtusa</i>	3 fragm.
<i>Macoma balthica</i>	juv. doubletten	<i>Pusillina albella/radiata</i>	1 ex.		
<i>Donax vittatus</i>	juv. doubletten	<i>Peringia ulvae</i>	veel		

Literatuur

- BOER, T.W. DE & R.H. DE BRUYNE, 1991. Schelpen van de Friese Waddeneilanden. Dr W. Backhuys/UBS, Oegstgeest, 1991.
- BRUYNE, R.H. DE, R.A. BANK, J.P.H.M. ADEMA & F.A. PERK, 1994. Nederlandse naamlijst van de weekdieren (Mollusca) van Nederland en België. Dr W. Backhuys/UBS, Oegstgeest, 1994.

LABAN, C., 1996. Mens & Wetenschap, 23: 82-84.

SPAINK, G., 1958. De Nederlandse Eemlagen I. — Wet. Med. KNNV 29.

Adres van de auteur:
Plantage Kerklaan 181
1018 CX Amsterdam